

23 Οκτωβρίου 1944: Ημέρα απελευθέρωσης της Λάρισας από τους Γερμανούς

Συμπληρώνονται φέτος 75 χρόνια από την απελευθέρωση της Λάρισας από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής. Η 23^η Οκτωβρίου 1944 αποτελεί για την πόλη μας ορόσημο στη σύγχρονη ιστορία της.

Τη νικηφόρα προέλαση των ελληνικών δυνάμεων εναντίον των ιταλικών στο αλβανικό μέτωπο (Οκτώβριος 1940 – αρχές Απριλίου 1941) ανακόπτει η επίθεση των γερμανικών δυνάμεων στη Μακεδονία κατά μήκος των ελληνοβουλγαρικών και ελληνογιογκοσλαβικών συνόρων το πρωί της 6^{ης} Απριλίου 1941 και η είσοδος λίγες ημέρες αργότερα των γερμανικών στρατευμάτων στο ελληνικό έδαφος. Η άνιση μάχη της χώρας μας που βρέθηκε να πολεμά σε δύο μέτωπα με δύο από τους πιο μεγάλους, ισχυρούς και εξοπλισμένους στρατούς της Ευρώπης, της Ιταλίας στο μέτωπο της Αλβανίας και της Γερμανίας στη Μακεδονία, οδήγησε στην κατάρρευση των μετώπων, στη συνθηκολόγηση των στρατηγών των τριών Σωμάτων Στρατού, πρωτοστατούντος του Γ. Τσολάκογλου, με τους Γερμανούς. Ο ελληνικός στρατός κουρασμένος, πεινασμένος και εξαντλημένος επέστρεψε στα σπίτια του και η χώρα παραδινόταν στα χέρια των κατακτητών.

Οι Γερμανοί εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος και καταλαμβάνουν διαδοχικά τις ελληνικές πόλεις. Στις 27 Απριλίου εισέρχονται στην Αθήνα και δύο ημέρες αργότερα σχηματίζεται κυβέρνηση συνεργασίας με τις δυνάμεις κατοχής με πρωθυπουργό τον Γ. Τσολάκογλου. Για τη χώρα μας άρχιζε η περίοδος της τριπλής κατοχής από τους Γερμανούς, Ιταλούς και Βουλγάρους.

Τα γερμανικά στρατεύματα εισέρχονται και καταλαμβάνουν την πόλη μας το Μεγάλο Σάββατο 19 Απριλίου 1941. Είχε προηγηθεί τρεις μέρες νωρίτερα ο βομβαρδισμός της πόλης από γερμανικά αεροπλάνα που προκάλεσε σοβαρές καταστροφές και αρκετά θύματα. Σύμφωνα με τον τότε δήμαρχο της πόλης Στ. Αστεριάδη οι κάτοικοι της Λάρισας «νιώθοντας τον εχθρό να πλησιάζη, εκαταλείπουν ομαδικά την πόλη τους με θλίψη, κουβαλώντας ό,τι πολυτιμώτερο μπορούν. Και ανάλογα με τα μέσα που διαθέτουν, καταφεύγουν άλλοι σε κοντινά και άλλοι σε μακρυνά χωριά ή πόλεις νοτιότερα. Έτσι όταν οι Γερμανοί μπαίνουν στην Λάρισα δεν βρίσκουν πολίτες. Οι Λαρισινοί δεν θέλησαν να τους υποδεχτούν...».¹ «Το Μεγάλο Σάββατο 19 Απριλίου 1941», σημειώνει ο Λάζαρος Αρσενίου, «είναι μία από τις χίλιες τριακόσιες μέρες. Κάπου τόσες διήρκεσε στην Ελλάδα η Κατοχή. Για την αιωνιότητα δεν είναι πολλές. Αμέτρητες, όμως, φάνηκαν σε όσους τις έζησαν. Σε χρονική διάρκεια, αντιστοιχούν με οποιαδήποτε άλλα χίλια τριακόσια μερόνυχτα της Ιστορίας. Αλλά σε γεγονότα καλύπτουν χιλιάδες χρόνια».²

Η αντίσταση των Λαρισαίων πολιτών όπως και γενικότερα όλων των Ελλήνων ενάντια στους κατακτητές ήταν άμεση. Συστήνουν τοπικές επιτροπές του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ) που ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1941 και αποτελεί αδιαμφισβήτητα σταθμό στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας. Το ΕΑΜ κατορθώνει να συσπειρώσει ευρείς μάζες του ελληνικού λαού στον αντιφασιστικό αγώνα που διεξάγει και δημιουργεί μια νέα πολιτική συνείδηση που παλεύει για την εθνική απελευθέρωση

¹ Λ. Αρσενίου, *Η Θεσσαλία στην Αντίσταση*, τ. Α', 2^η έκδοση, Αθήνα 1977, σ. 18.

² Ό. π. 3^η έκδοση, έλλα, Λάρισα 1999, σ. 17.

αλλά και την κοινωνική ανασυγκρότηση της χώρας. Επανδρώνουν τα αντάρτικα σώματα του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) και συμμετέχουν στις στρατιωτικές επιχειρήσεις ενάντια στους κατακτητές. Αντιμέτωποι καθημερινά με τις στερήσεις, την πείνα, τις μαζικές εκτελέσεις, που οξύνονται μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας τον Σεπτέμβριο του '43 και τον πλήρη έλεγχο της πόλης από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής, την μαύρη αγορά αλλά και με τους έλληνες συνεργάτες των κατακτητών δίνουν τον δικό τους αγώνα στη μάχη της επιβίωσης και της ελπίδας της απελευθέρωσης.

Τον Αύγουστο του 1944 οι πολεμικές εξελίξεις και ο κίνδυνος αποκλεισμού των γερμανικών στρατευμάτων στη χώρα μας αναγκάζουν τη γερμανική ηγεσία να διατάξει την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα. Στις 12 Οκτωβρίου 1944 απελευθερώνεται η Αθήνα.

Στις 21 και 22 Οκτωβρίου διεξάγονται οι τελευταίες μάχες ανάμεσα στους αντάρτες του ΕΛΑΣ και τους οχυρωμένους Γερμανούς στα περίχωρα της πόλης που προβάλλουν πεισματική και οργανωμένη αντίσταση για να εξασφαλίσουν χρόνο για την εκκένωση της πόλης. Τα μεσάνυχτα της 22ας προς 23^η Οκτωβρίου οι Γερμανοί αποδεκατισμένοι αρχίζουν να κάμπτονται και υποχωρούν. Τα τελευταία γερμανικά στρατεύματα αποχωρούν από τη Λάρισα ξημερώματα της Δευτέρας 23 Οκτωβρίου 1944. Τις δύο προηγούμενες μέρες διεξάγονται σφοδρές μάχες Από τις προηγούμενες ημέρες είχε συσταθεί από το ΕΑΜ το νέο Δημοτικό Συμβούλιο με δήμαρχο τον Θεόδωρο Σακελλάριο, είχαν αναδειχθεί με εκλογές συνοικιακά συμβούλια, είχαν εισέλθει στην πόλη αξιωματικοί της Εθνικής Πολιτοφυλακής και συνεργάστηκαν με τη διοίκηση του Εφεδρικού ΕΛΑΣ για την ασφάλεια της πόλης αμέσως με την αποχώρηση των Γερμανών. Με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων οι Λαρισαίοι ξεχύνονται στους δρόμους πανηγυρίζοντας. Η διοίκηση της ταξιαρχίας Ιππικού του ΕΛΑΣ εισέρχεται στην πόλη με τους Γ. Δαλθανάση, Δημ. Κασσάνδρα, Μίμη Μπουκουβάλα, Κώστα Καραγιώργη επικεφαλής, ακολουθούμενη από πεζοπόρα τμήματα. *«Δεν προφτάσαμε να μπορούμε στα πρώτα σπίτια της πόλης»* - αφηγείται ο Μίμης Μπουκουβάλας - *«και ξεχύθηκε έξαλλος ο κόσμος. Προχωρούμε με δυσκολία. Σκίζουμε τον κόσμο. Όλο και πιο δύσκολα. Ραίνουν με λουλούδια τους καθαλάρηδες. Πολλοί αναγνωρίζουν δικούς τους, συγγενείς, φίλους, συμμαθητές αντάρτες. Οι αντάρτες σκύβουν τότε δεξιά και τότε αριστερά και σφίγγουν χέρια. Σκύβουν και σηκώνουν παιδάκια και τα καθίζουν στα καπούλια. Έχουμε γίνει ένα κουβάρι πολίτες, αντάρτες, αυτοκίνητα, άλογα...»*.³ Κατευθύνεται προς την κεντρική πλατεία της πόλης, όπου από το μπαλκόνι της Εθνικής Τράπεζας οι ηγέτες της Αντίστασης Κώστας Καραγιώργης, Γιώργος Παπαϊωάννου, Νίκος Μανδηλάς, Νίκος Σοφός, Γιάννης Χατζηλάκος, Δημήτρης Κασσάνδρας και Μίμης Μπουκουβάλας με σύντομους χαιρετισμούς απευθύνονται στα πλήθη που έχουν συγκεντρωθεί και αναγγέλλουν την απελευθέρωση της πόλης.

Την επόμενη ημέρα πραγματοποιήθηκε στην κεντρική πλατεία της πόλης το συλλαλητήριο της Απελευθέρωσης, τεράστιο σε όγκο και παλμό. Στις 26 Οκτωβρίου συνεδρίασε επίσημα το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης και επικύρωσε την εκλογή του δη-

³ Αλ. Σεβαστάκης, Καπετάν Μπουκουβάλας Το αντάρτικο ιππικό της Θεσσαλίας, Διογένης, Αθήνα 1978.

μάρχου Θεόδωρου Σακελλάριου και των δημοτικών συμβούλων ενώ τέσσερις μέρες αργότερα σε πανηγυρική συνεδρίαση στην οποία παρέστησαν και αντιπρόσωποι πολιτικών και στρατιωτικών οργανώσεων συζητήθηκαν τα θέματα της ανασυγκρότησης του Δήμου, τα οικονομικά του, η αναδιοργάνωση και αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του και αποκατάσταση της πόλης από τα ερείπιά της.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αρσενίου Λ., *Η Θεσσαλία στην Αντίσταση*, τ. Α΄ Ιταλική Κατοχή, τ. Β΄ Γερμανική Κατοχή, 3^η έκδοση βελτιωμένη, έλλα, Λάρισα 1999.

Βουλγαράκης Δ., *1283 μέρες κατοχής*, Λάρισα 1966.

ΕΣΔΙΑ, *Το έπος του '40 και η Εθνική Αντίσταση στη Θεσσαλία 1941-1944*, Πρακτικά Πρώτου Συνεδρίου Λάρισα 22-23 Νοεμβρίου 2002, Λάρισα 2004.

ΕΣΔΙΑ, *Η Εθνική Αντίσταση στη Θεσσαλία 1941-1944: ύπαιθρος και πόλη, άνθρωποι*, Πρακτικά Δεύτερου Συνεδρίου Λάρισα 24-25 Νοεμβρίου 2006, Λάρισα 2007.

Σεβαστάκης Αλ., *Καπετάν Μπουκουβάλας Το αντάρτικο ιππικό της Θεσσαλίας*, Διογένης, Αθήνα 1978.